

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розкрито актуальність фахової підготовки майбутніх лікарів до самовдосконалення засобами ІТ. Визначено й теоретично обґрунтовано основні критерії, показники та рівні готовності майбутніх фахівців. Для визначення готовності майбутніх лікарів до самовдосконалення засобами ІТ виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивний та рефлексивно-регулюючий критерії. Кожен з них включає сукупність показників, що розкривають зміст і надають характеристику готовності майбутнього лікаря до самовдосконалення з використанням ІТ. Охарактеризовано рівні самовдосконалення майбутніх фахівців засобами ІТ: високий, середній, задовільний, незадовільний.

Ключові слова: самовдосконалення, майбутній лікар, ІТ, критерії, рівні, показники готовності до самовдосконалення засобами ІТ.

Концепція розвитку модернізації системи вищої медичної освіти України орієнтована на модель підготовки лікарів, які володіють широким світоглядом, здатні інтегрувати свій потенціал у діяльність усіх працівників медичної сфери, відповідають сучасному рівню розвитку медичної науки та вимогам суспільства, здатні до самовдосконалення й саморозвитку, використовуючи інноваційні інформаційні технології.

Проблема самовдосконалення особистості широко представлена в наукових працях І. Бех, Н. Бітянова, О. Білінова, Л. Божович, Н. Брагіна, Т. Вайніленко, А. Громцева, І. Донцова, А. Макаренко, Ю. Орлова, Г. Селевко, М. Сметанського, В. Сухомлинського, В. Тертичної та ін.

В. В. Ільчук стверджує, що швидкі темпи інформатизації суспільства, зокрема й освіти, передбачають уміння використовувати інформаційні технології (далі – ІТ) для поліпшення якості професійної підготовки спеціаліста [5, с. 151].

Є. О. Співаковська вважає, що з розвитком ІТ дедалі більшого поширення набуває системно-суб'єктний підхід, який кардинально змінює процес професійної підготовки майбутніх фахівців [7, с. 26].

Особливості професійного самовдосконалення майбутніх учителів вивчали О. Борденюк, О. Орлова, І. Складенко, О. Скрипченко, майбутніх офіцерів – О. Діденко, майбутніх інженерів – О. Ігнатюк.

Знайшли своє відображення в сучасних дослідженнях і проблеми професійного самовдосконалення майбутніх медичних працівників (О. Горай, О. Гуменюк, Л. Дудікова, І. Кузнецова, О. Руда, О. Солодовник, К. Соцький, С. Тихолаз, З. Шарлович та ін.). Проте проблема підготовки майбутніх лікарів до самовдосконалення за допомогою ІТ не була достатньо висвітлена.

Метою статті є визначення й характеристика критеріїв, показників та рівнів готовності підготовки майбутніх лікарів до самовдосконалення з використанням ІТ.

Проблему визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості умінь і навичок розв'язувало багато науковців, зокрема Н. Баловсяк, О. Барановська, Н. Гарашкіна, І. Демура, С. Іванова, Т. Коваль, К. Короленко, Т. Лупиніс, В. Тернопільська, В. Чернявська та інші.

Як показує аналіз наукових джерел, на цей час немає чітко визначених підходів до виокремлення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх лікарів до самовдосконалення засобами ІТ.

У педагогічній літературі поняття “критерій” розглядається як найзагальніша сутнісна ознака, на основі якої здійснюють порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому визначеність ступеня вияву виражається в конкретних показниках, які характеризуються рядом ознак.

В. Гладкова і С. Пожарський вважають, що якісними характеристиками людини в системі освіти є: зрілість, професіоналізм, цілісність, успішність, висока мотивація досягнення і самовдосконалення, продуктивність та результативність [1, с. 256].

Аналіз різних підходів до проблеми визначення критеріїв та показників їх визначення реалізовані у працях О. Діденко, який виділяє: змістово-мотиваційний, організаційно-діяльнісний та психотехнічний [2, с. 5]; В. Ігнатюк – мотиваційно-спонукальний, інтегративно-синтетичний, рефлексивно-регулюючий [4, с. 6]; Л. Дудікова – мотиваційно-ціннісний, пізнавально-інформаційний, діяльнісно-результативний.

Як бачимо, найчастіше дослідники виділяють три основних компоненти в структурі готовності особистості до різних видів діяльності. Під час вибору критеріїв сформованості готовності майбутніх лікарів до професійного самовдосконалення засобами ІТ нами було враховано зміст компонентів їхньої структури і виділено такі основні критерії: *мотиваційно-ціннісний, когнітивний і рефлексивно-регулюючий* (представлено у таблиці 1).

Таблиця 1

Критерії та показники сформованості готовності підготовки майбутніх лікарів до самовдосконалення з використанням ІТ

Критерії	Показники
<i>мотиваційно-ціннісний</i>	інтерес до обраної професії, прагнення стати професіоналом; усвідомлення особистісного сенсу і значущості в безперервному самовдосконаленні з використанням ІТ; співвідношення між внутрішніми та зовнішніми мотивами професійного самовдосконалення, виразність мотивів діяльності із застосуванням сучасних ІТ, рівень професійної спрямованості; усвідомлення змісту професійних та гуманістичних цінностей, наявних ціннісних орієнтирів у діяльності медичного працівника; цінність людського життя.
<i>когнітивний</i>	успішне оволодіння основними професійними компетенціями, які передбачають використання ІТ для навчання, наукової і професійної діяльності, що проявляється в розумінні ролі ІТ у професійній діяльності та їх ролі в самовдосконаленні; усвідомлення ступеня своєї готовності до самовдосконалення в медичній професії; здатність осмислювати ситуації професійної діяльності багатогранно, з різних позицій, виділяючи окремі аспекти аналізу, встановлюючи взаємозв'язки; активність під час обговорення медичних ситуацій, результатів медико-біологічних даних.
<i>рефлексивно-регулюючий</i>	здатність до рефлексії; уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз і самооцінку результатів діяльності із самовдосконалення, використовуючи ІТ; вияв наполегливості в процесі виконання поставлених завдань та досягнення цілей самовдосконалення; наявність інтелектуальної працездатності, творчого потенціалу та здатності до самопримусу.

Доцільно виділити чотири рівні самовдосконалення майбутніх лікарів з використанням інформаційних технологій: високий, середній, задовільний, незадовільний (Таблиця 2).

Таблиця 2

Характеристика рівнів самовдосконалення майбутніх лікарів з використанням інформаційних технологій (ІТ)

Рівень	Характеристика
1	2
<i>високий</i>	наявність у майбутніх фахівців чітко сформованих знань щодо основних вимог, які висовуються до їхньої майбутньої професійної діяльності, обов'язків та якостей фахівця в процесі впровадження ІТ; прагнення майбутніх лікарів одержувати нові знання, вміння та навички, самостійність у пошуку інформації про шляхи самовдосконалення лікаря, використовуючи ІТ; вміння самостійно вибрати засоби саморозвитку, самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення та раціонально поєднувати різні джерела інформації у своїй діяльності, використовуючи ІТ; осмислення багатогранності професійної діяльності, виділяючи аспекти аналізу та встановлюючи між ними зв'язки; сформованість загальнолюдських духовно-моральних цінностей та важливість гуманістичних цінностей у житті, дотримання норм та правил професійної поведінки в повсякденній діяльності.
<i>середній</i>	зацікавленість майбутніх лікарів в саморозвитку в обраній професії пропорційно до ЗУН, набутих у межах процесу використання ІТ під час навчання; наявність не в повному обсязі в майбутніх фахівців знань щодо основних вимог, які висовуються до їхньої майбутньої професійної діяльності, а також щодо основних професійних обов'язків і якостей фахівців у межах використання ІТ з метою самовдосконалення;
<i>середній</i>	вміння самостійно вибрати засоби саморозвитку, самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення та працювати з різними джерелами інформації у своїй діяльності, використовуючи ІТ, але не системно; здатність в осмисленні багатогранності професійної діяльності, виділяючи окремі аспекти аналізу; сформованість загальнолюдських духовно-моральних цінностей та гуманістичних установок, дотримання норм та правил професійної поведінки у повсякденній діяльності не завжди дотримується.
<i>задовільний</i>	ситуативна зацікавленість майбутніх фахівців в особистісній реалізації в обраній професії за умови використання ІТ під час навчання; епізодична наявність у студентів освітнього процесу знань щодо основних вимог, які висовуються до їхньої майбутньої професійної діяльності, а також щодо основних професійних обов'язків фахівців у процесі самовдосконалення з використанням ІТ; часткове вміння самостійно вибрати засоби саморозвитку, самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення та несистематизована робота з різними джерелами інформації у своїй діяльності за допомогою ІТ; ситуативна здатність в осмисленні ситуації професійної діяльності багатогранно; важливість гуманістичних цінностей у житті й професійній діяльності не завжди усвідомлена.

1	2
незадово- вільний	відсутність зацікавленості майбутніх лікарів в особистісній реалізації в обраній професії за умови застосування ІТ; відсутність знань у майбутніх фахівців щодо основних вимог, які висуваються до їхньої майбутньої професійної діяльності, а також щодо основних професійних обов'язків та самовдосконалення за допомогою ІТ; відсутність вміння самостійно вибрати засоби саморозвитку,
	самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення та раціонально поєднувати різні джерела інформації у своїй діяльності, використовуючи ІТ; відсутність здатності в осмисленні багатогранності професійної діяльності; загальнолюдські духовно-моральні цінності та гуманістичні установки не дотримуються, так як і норми та правила професійної поведінки у повсякденній діяльності.

Висновки. Таким чином, теоретично обґрунтовано критерії, показники та рівні готовності, що дає можливість вести мову про певний ступінь сформованості самовдосконалення майбутніх лікарів засобами ІТ. А отже, отримані результати оцінювання за представленими критеріями, що слугують своєрідним еталоном для визначення ефективної моделі навчального процесу, допоможуть скоригувати процес формування самовдосконалення майбутніх лікарів засобами ІТ.

Використана література:

1. Гладкова В. М., Пожарський С. Д. Основи акмеології : підручник. Львів : Новий світ-2000, 2007. 320 с.
2. Діденко О. В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2003. 19 с.
3. Дудікова Л. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Вінниця, 2011. 23 с.
4. Ігнатюк О. А. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього інженера до професійного самовдосконалення в умовах технічного університету : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 ; Харківськ. нац. пед. університет ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2010. 43 с. укр.
5. Ільчук В. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2016. 254 с.
6. Моренко О. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал* ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; редкол.: А. А. Сбруєва та ін. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 10 (84). С. 119–131.
7. Співаковська Є. О. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2016. 36 с.

References:

1. Gladkova V. M. Fundamentals of Acmeology: Textbook / V.M. Gladkova, S.D. Pozharsky - L.: New World-2000, 2007. 320 p.
2. Didenko O.V. Pedagogical conditions of professional self-improvement of future officers: author's abstract. dis ... Candidate ped Sciences: 13.00.04 / O.V. Didenko; National acad. state frontier Service of Ukraine to them B. Khmelnytsky - Khmelnytsky., 2003. 19 p.
3. Dudikova, L. V. Formation of preparedness for professional self-improvement of future physicians [Text]: author's abstract. dis ... Candidate ped Sciences / L.V. Dudikova. Vinnytsya, 2011. 23 p.
4. Ignatyuk O. A. Theoretical and methodological principles of preparation of the future engineer for professional self-improvement in the conditions of a technical university: author's abstract. dis ... Doctor Ped. Sciences: 13.00.04 / O.A. Ignatyuk; Kharkiv nats ped university them GS Pans - Kh., 2010. 43 p. – uk
5. Il'chuk V. V. Pedagogical conditions of professional self-development of teachers of professional disciplines in higher agricultural educational institutions: diss. ... Candidate ped Sciences: 13.00.04 "Theory and methods of vocational education" / VV Ilchuk - Vinnitsa, 2016. 254 pp.
6. Morenko, O. Criteria, indicators and levels of formation of readiness of future social workers for professional self-improvement [Text] / O. Morenko // Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: scientific journal / Ministry of Education and Science of Ukraine, Sumy State Pedagogical University A.S. Makarenko University; [Editorial: AA Sbruev, MA Boychenko, O. E. Antonov, etc.]. Sumy: Sumy MPU named after AS Makarenko, 2018. No. 10 (84). P. 119–131.
7. Spivakovskaya E. O. Theoretical and methodological foundations of the future teacher of humanitarian specialties preparation for professional activity in a polysubject educational environment: author's abstract. dis ... Candidate ped Sciences: 13.00.04 "Theory and Methods of Professional Education". Ternopil, 2016. 36 p.

Габорец О. А. Критерии, показатели и уровни готовности будущих врачей к самосовершенствованию средствами информационных технологий.

В статье раскрыта актуальность профессиональной подготовки будущих врачей к самосовершенствованию средствами ИТ. Определены и теоретически обоснованы основные критерии, показатели и уровни готовности будущих специалистов. Для определения готовности будущих врачей к самосовершенствованию средствами ИТ выделены мотивационно-ценностный, когнитивный и рефлексивно-регулирующий критерии. Каждый из них включает совокупность показателей, раскрывающих содержание и предоставляющих характеристику готовности будущего врача к самосовершенствованию с использованием ИТ. Охарактеризованы уровни самосовершенствования будущих специалистов средствами ИТ: высокий, средний, удовлетворительный, неудовлетворительный.

Ключевые слова: самосовершенствование, будущий врач, ИТ, критерии, уровни, показатели готовности к самосовершенствованию средствами ИТ.

Haborets O. A. Criteria, indicators and maturity levels of future doctors for the self-improvement through information technologies.

The article discloses the relevance of the professional training of future doctors to self-improvement by means of IT. The main criteria, indicators and readiness levels of future specialists are substantiated and theoretically substantiated. To determine the readiness of future physicians for self-improvement by means of IT, the motivational-value, cognitive and reflexivity-regulatory criteria are identified. Each of them includes a set of indicators that reveal the content and describes the readiness of the future physician to self-improvement with the use of IT. The level of self-improvement of future specialists by means of IT is described: high, average, satisfactory, unsatisfactory.

Key words: self-improvement, future doctors, IT, criteria, levels, indicators of readiness for self-improvement by means of IT.

УДК 37.091.33-028.23:373.5.016:821.161.2.09

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.11>

Гоголь Н. В.

МЕДІАОСВІТНІ РЕСУРСИ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Представлено проблему медіаосвітніх дискурсів як дієвих засобів реалізації культурологічного підходу в шкільних підручниках української літератури. Розглянуто рекомендовані МОН України підручники української літератури для 10 класу (рівень стандарту) в контексті означеної проблеми. З'ясовано, що запитання і завдання чинних підручників спрямовані на підвищення рівня медіакультури особистості, формування здатності адекватно сприймати, компетентно аналізувати, інтерпретувати, вміло оцінювати й використовувати друковані форми комунікації, кіно, радіо- та телепрограм, Інтернет, а також створювати власні медіатексти. Акцентовано на значенні медіаосвітніх ресурсів для здійснення самостійної навчальної діяльності десятикласників засобами ресурсів Інтернет-мережі; розвитку креативних, дослідницьких здібностей та інтелекту учнів, активізації їхньої пізнавальної діяльності; орієнтації в інформаційному середовищі, формуванні вмінь обмінюватися інформацією з електронних ресурсів із використанням сучасних ІКТ.

Ключові слова: українська література, культурологічний підхід, шкільний підручник, мистецький контекст, ключові компетентності, медіакультура, медіаосвіта, медіаосвітні ресурси.

В умовах сучасного медіаосвітнього простору неабиякої актуальності набуває питання реалізації культурологічного підходу засобами медіаосвітніх ресурсів, що передбачає формування в учнів здатності адекватно сприймати, компетентно аналізувати, інтерпретувати, вміло оцінювати й використовувати друковані форми комунікації, кіно, радіо- та телепрограм, Інтернет, а також створювати власні медіатексти. Нові синтетичні форми, що постійно виникають завдяки взаємодії мистецтв, поступово починають займати домінуючу роль в інформаційному суспільстві. Так, сучасні медіатехнології охоплюють як дидактичні засоби, так і засоби масової інформації, поєднуючи в собі різні способи передачі цієї інформації за допомогою комп'ютера або іншого аудіовізуального пристрою.

В аспекті нашого дослідження визначальним є реалізація завдань, спрямованих на формування в учнів знань про специфіку літератури як виду мистецтва, розвиток умінь і навичок сприймати, аналізувати та інтерпретувати літературний твір у культурологічному контексті, взаємозв'язку з іншими видами мистецтва, прищеплення і розвиток читацької культури учнів, розкриття їхніх творчих здібностей, формування досвіду культури діалогу з твором мистецтва засобами медіаосвітніх ресурсів.

Мета статті – розкрити дидактико-методичний потенціал підручників української літератури для 10 класу (рівень стандарту, 2018) як дієвого чинника реалізації культурологічного підходу в сучасній шкільній літературній освіті засобами медіаосвітніх ресурсів.

Питання реалізації культурологічного підходу в освіті знайшло відображення у дослідженнях І. Балхарової, М. Бастуна, Є. Бондаревської, В. Гури, І. Зязюна, І. Колмолгорової, А. Погodiної, О. Рудницької, В. Слассьоніна, Г. Тарасенко, О. Тюрдьо, Є. Фортунатової та ін. Питання використання аудіовізуальних засобів в освітньому середовищі в різні роки було предметом наукових розвідок Т. Бабійчук, Т. і Ф. Бугайків, В. Вербицької, В. Волинського, Н. Волошиної, С. Жили, Н. Коржупової, Л. Кулінської, С. Мельничука, Г. Онкович, Є. Пасічника, Л. Погрібної, Л. Чашка тощо.

Дослідження останніх років у галузі медіакультури присвячені інтегрованій медіаосвіті (О. Баришполець, С. Гудиліна, Т. Жарковська, О. Журін, Л. Зазнобіна, В. Іванов, Г. Новикова, К. Тихомирова, І. Фомічова), аудіовізуальній медіаосвіті (О. Баранов, О. Бондаренко, А. Бурнашев, К. Грибанова), розробленню науково-методичних засад організації роботи з технічними засобами навчання (Л. Баженова, М. Духовна, В. Єгоров, М. Жабський, Л. Прессман).

У своїй сукупності ці наукові розвідки цілісно представляють шляхи реалізації проблеми. Водночас подальшого ґрунтовного розгляду потребує проблема реалізації культурологічного підходу на уроках